

7. Никандров Н. Д. Современная высшая школа капиталистических стран: основные вопросы дидактики / Н. Д. Никандров. — М. : Высшая школа, 1978. — 279 с.

8. Отчет института профессионально-технического образования Российской академии образования // Отчет отделения базового профессионального образования за 1997 г. — М. : Рос. акад. образования, 1997.

9. Педагогическая мысль в странах Запада на современном этапе: Сб. научных трудов / Отв. ред. Пилиповский В. Я. — М. : Изд-во АПН СССР, 1991. — 95 с.

10. Педагогический энциклопедический словарь / Гл. ред. Б. М. Бим-Бад; Редкол. : М. Безруких, В. Болотов, Л. Глебова и др. — М. : Большая Российская энциклопедия, 2003. — 528 с.

11. Сорокоумова Г. Д. Развитие теории непрерывного образования в США / Г. Д. Сорокоумова // Гуманистические тенденции в развитии непрерывного образования взрослых в России и США. — М. : Ин-т теор. педаг. и междун. исслед в образовании Рос. акад. образования, 1994. — С. 145-162.

12. Terry G., Thomas J. International dictionary of education / G. Terry, J. Thomas. — N.Y., 1997. — 381 p.

ЕТНОХУДОЖНЯ ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ: КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД

Лу Лу

У статті розглядаються проблеми художньо-педагогічної освіти студентів педагогічних університетів, пропонуються шляхи їх вирішення. Підкреслюється, що важливим завданням педагогічної науки є розробка системи етнохудожньої підготовки майбутніх учителів музики.

Ключові слова: навчальна діяльність, професійна здатність, художньо-педагогічна освіта, етнохудожня підготовка.

В статье рассматриваются проблемы художественно-педагогического образования студентов педагогических университетов, предлагаются пути их решения. Подчеркивается, что важной задачей педагогической науки является разработка системы этнохудожественной подготовки будущих учителей музыки.

Ключевые слова: учебная деятельность, профессиональная способность, художественно-педагогическое образование.

This article deals with the problem of the art and pedagogical education of the students who are studying at the Pedagogical University and proposes new ways of their solution. It is important today that the main task of the pedagogical science is to make system of the ethnic and artistic training of the future teacher of music.

Key words: the scientific activity, the professional ability, the art and pedagogical education, the ethnic and artistic training.

На сучасному етапі розвитку українського суспільства в умовах структурної перебудови та вдосконалення змісту системи вищої освіти виникає не-

обхідність активного пошуку нових резервів якісної підготовки фахівців, їхньої фахової компетентності та особистісної зрілості [1].

Аналіз наукових джерел, що висвітлюють досвід європейських країн у розбудові системи вищої освіти крізь призму компетентнісного підходу, засвідчує необхідність визначення для системи освіти України стратегічних орієнтирів і тактичних заходів щодо відображення у системі підготовки вчителя основних складових базових фахових компетенцій випускника [4].

Метою статті є розгляд тлумачення понять «компетентність» та «компетенція», осмислення етнохудожньої підготовки майбутнього вчителя музики крізь призму компетентнісного підходу.

Зростання етнізації освіти наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. вплинуло на систему фахової підготовки майбутніх учителів. Поняття «етнічність» стрімко увійшло в освітню практику і міцно в ній утвердилося. Сьогодні цей термін широко застосовують етнографи, філософи, історики, політологи, культурологи, соціологи, педагоги, психологи, мистецтвознавці, політики і громадські діячі.

На противагу об'єктивним процесам глобалізації на підсвідомому рівні посилюється опір кожного народу до «розчинення» свого етносу в масі інших, росте прагнення до збереження власної самобутності. Ці тенденції впливають на розвиток етнокультурних процесів в освіті, на посилення етнічної специфіки освітньої системи при збереженні, в той же час, мультикультурного освітнього простору.

Надзвичайно плідними для розвитку вітчизняної освіти в цьому контексті стали дослідження різних наук з проблем співвідношення «людина - природа - культура». Ця тріада з глибокої старовини до наших часів виступала ядром теоретичного осмислення природи людського буття, місця і ролі людини в світі, взаємодії людини та культури, культури і освіти.

Стосовно досліджуваної проблеми культурологічний підхід дозволяє розглядати освіту як феномен етнонаціональної культури через характеристику суб'єкта освітнього процесу в співвідношенні з суб'єктом етнокультури. Культурологічний підхід до освіти, що базується на визнанні рівноправ'я та самоцінності різних народів, різноманітності і цілісності людства, вимагає врахування ментально утворюючих компонентів, механізму етнокультурної ідентифікації. Якщо дотримуватися поглядів С.В.Лур'є, який представляє менталітет як традиційну свідомість (самосвідомість) етносу, то в ньому виявляються ці компоненти, як необхідні умови і цінності сучасної освіти. До них можна віднести:

– імпліцитну наявність у менталітеті цілісної картини світу, яка кристалізується навколо традиції. Етнічна картина світу, «образ світу» (за Г.Д.Гачевим) властивий кожному традиційному суспільству і будучи певною структурою, що обумовлює місце людини в світі, його відносини в системі «я» і «ми», «ми» і «вони», «ми» та «інші», є основою формування всього простору буття народу, кожного його представника.

– співвідношення власної етнічної картини світу з нормами і цінностями, прийнятими в культурі інших народів;

– «правильна» передача від покоління до покоління традиційної свідомості у процесі «нормальної» соціалізації та інкультурації, вироблених даним етно-

сом і відображених у досвіді народної педагогіки; у процесі освіти передача традиційної свідомості має бути спрямована у позитивне русло, що веде до формування позитивного образу свого народу, його культури, історії, природного патріотизму і толерантних установок по відношенню до інших народів.

- співвідношення традиційної свідомості зі всім багатоскладовим комплексом культурних, поведінкових, морально-етичних, естетичних, комунікативних, побутових стереотипів, автостереотипів («образів себе»), гетеростереотипів («образів інших»), вироблених етносом, що в цілому обумовлює етнічну ідентифікацію (отожнення людини з певною етнічною групою) членів етносу, кожної окремої людини. Це встановлення подібності між людиною і своїм народом, переживання причетності до національної культури, існування свого життя у культурних формах буття народу [Цит. за 7; с.69].

Дослідженням поняття «професійна компетентність педагога» займалися Т.Г.Браже, В.І.Бондар, В.М.Введенський, Р.Х.Гільмєєва, А.К.Маркова, А.М.Новіков, В.І.Пупов, В.О.Сластьонін, О.В.Овчарук, С.Н.Чистякова та ін. При цьому слід відзначити, що в педагогічній науці поняття «професійна компетентність педагога» розглядається по-різному. Це обумовлено вибором дослідниками різних наукових підходів (особистісно-діяльнісного, системно-структурного, культурологічного тощо) в контексті розв'язання наукових завдань, розгляду сутності поняття «компетентність».

Так, наприклад, Т.Г.Браже підкреслює, що професійна компетентність людей, які працюють у системі «людина – людина», визначається не лише базовими знаннями та вміннями, а й ціннісними орієнтаціями спеціаліста, мотивами його діяльності, усвідомленням ним себе і світу навколо себе, стилем взаємодії з людьми, загальною культурою, здатністю до розвитку власного творчого потенціалу. Цінності, як системотворні елементи культури, ідеали визначають перспективи та можливості діяльності суб'єкта в навколишньому культурному середовищі. Тим самим вони стають головним чинником у виборі життєвої мети і стратегії її реалізації, програмують зміст і форму діяльності в тій чи іншій суспільній сфері. Цінності виконують роль аксіологічного підґрунтя для формування потреб, інтересів, переживань, планів, способів реалізації діяльності й тих умов, за яких вони відбуваються. Людина як особистість є продуктом взаємозв'язку багатьох детермінант, що формуються у вигляді установок, світогляду, ціннісних орієнтацій та інших складових.

Самі поняття «компетенція», «компетентність» і похідне «компетентний» широко використовуються у побуті й літературі. Тлумачення слова «компетентний» наводиться в словниках. Так, наприклад, у «Словнику іншомовних слів» подається таке його визначення: «компетентний» (латинське *competeno, competentis* – належний, здатний) – обізнаний у певній галузі, що має право за своїми знаннями або повноваженнями робити або вирішувати що-небудь, судити про що-небудь» [8, с.18]. Наведене вище визначення поняття «компетентний» показує, що головними у його характеристиці є знання й досвід у конкретній галузі чи професії.

Компетенція – це загальна здатність, що базується на набутих вже знаннях, досвіді, цінностях, здібностях. Отже, «поняття компетенції не зводиться лише до знань і навичок, а належить до сфери складних умінь і якостей особистості» [6, с.187].

Вищезазначене дозволяє нам виділити важливу відмінність між доволі часто синонімічно використовуваними поняттями «компетенція» і «компетентність», а саме:

– компетенція включає сукупність взаємопов'язаних якостей особистості (знань, умінь, навичок, способів діяльності), що задаються по відношенню до певного кола предметів і процесів, необхідних для якісної продуктивної діяльності по відношенню до них;

– компетентність — володіння людиною відповідною компетенцією, що включає її особистісне відношення до неї і предмета діяльності.

До основних груп компетенцій В.І.Бондар відносить такі:

- *соціальні* — пов'язані з готовністю брати на себе відповідальність, бути активним у прийнятті рішень, в суспільному житті, в регулюванні конфліктів мирним шляхом, у функціонування й розвитку демократичних інститутів суспільства;

- *полікультурні* — стосуються розуміння несхожості людей, взаємоповаги до їх мови, релігії, культури тощо;

- *комунікативні* — передбачають опанування важливим у роботі й суспільному житті усним і писемним спілкуванням, а також оволодіння кількома мовами;

- *інформаційні* — зумовлені зростанням ролі інформації у сучасному суспільстві й передбачають оволодіння інформаційними технологіями, уміннями здобувати, критично осмислювати й використовувати різноманітну інформацію;

- *саморозвитку та самоосвіти* — пов'язані з потребою й готовністю постійно навчатися як у професійному відношенні, так і в особистому та суспільному житті;

- *продуктивної, творчої діяльності* — реалізуються у прагненні й здатності до раціональної діяльності [2, с 187].

В.О.Сластьонін розглядає поняття «професійної компетентності педагога» як висловлювання особистих можливостей вчителя, вихователя, що дозволяють йому самостійно й досить ефективно вирішувати педагогічні завдання, які формує він сам чи адміністрація загальноосвітнього закладу. Відповідно, під «педагогічною компетентністю вчителя» (за В.О.Сластьоніним) потрібно розуміти «єдність його теоретичної і практичної готовності до здійснення педагогічної діяльності» [Цит. за 6, с.49].

Розглядаючи дане поняття, варто зазначити, що сучасні проблеми вимагають від учителя нових професійних якостей, таких як системне творче мислення, інформаційна, комунікативна культура, конкурентноспроможність, лідерські якості, життєвий оптимізм, уміння створювати свій позитивний імідж, здатність до усвідомленого аналізу своєї діяльності, самостійних дій в умовах невизначеності, наявність навичок збереження і зміцнення здоров'я, стресостійкості.

В.М.Введенський вважає, що під «професійною компетентністю педагога в системі підвищення кваліфікації необхідно розуміти здатність педагога до ефективного здійснення професійної діяльності: швидке оволодіння ним новими затребуваними способами діяльності, успішне виконання професійних обов'язків. Також розглянуте поняття не зводиться до набору знань, вмінь, а

визначає необхідність та ефективність їх застосування в реальній освітній практиці» [3, с. 53].

Розгляд змісту етнохудожньої підготовки майбутніх учителів музики як системи наукових знань, умінь, навичок, оволодіння якими забезпечує формування у студентів художньої картини світу, всебічно розвинених розумових, фізичних здібностей, системи емоційно-ціннісних відносин до світу як до багатокомпонентного об'єкту, а також розвиток потреб та інтересів з метою інкультурації, соціалізації та максимальної самореалізації особистості під кутом зору інструменталізації процесу формування базових, фундаментальних та спеціальних компетентностей, дає можливість удосконалення традиційного підходу до фахової діяльності.

Відповідаючи на виклики третього тисячоліття, етнохудожня підготовка вчителя музики має сприяти тому, щоб розбудити природні, але не завжди усвідомлені функції, пов'язані з формуванням менталітету людини, суспільства, соціуму засобами освіти.

Етнохудожня підготовка спрямована на формування етнокультурної компетентності майбутнього учителя музики, яка включає:

– усвідомлення смислу, значущості та мети фахової діяльності у контексті актуальних педагогічних проблем мистецької освіти в умовах мультикультурного соціуму;

– осмислена, зріла педагогічна позиція;

– культурна толерантність;

– уміння по-новому формулювати освітні завдання з предмета, досягати та оптимально переосмислювати їх під час навчання;

– здатність вибудовувати цілісну освітню програму, яка враховувала б індивідуальний підхід до студентів, освітні стандарти, нові педагогічні орієнтири;

– співвіднесення сучасної йому реальності з вимогами особистісно зорієнтованої освіти, коригування освітнього процесу за критеріями інноваційної діяльності;

– здатність бачити індивідуальні здібності кожного і навчати відповідно до їхніх особливостей;

– уміння продуктивно, нестандартно організувати навчання й виховання, тобто забезпечити творення студентами своїх результатів і, використовуючи інноваційні художньо-педагогічні технології, стимулювати їхній розвиток;

– володіння технологіями, формами і методами фахової діяльності, що передбачає уміння на основі особистого досвіду і мотивів вихованців бути співтворцем мети їхньої діяльності, зацікавленим та компетентним тьютором, консультантом і помічником у співвіднесенні мети з результатом, використанні доступних для студентів форм рефлексії та самооцінки;

– здатність бачити, адекватно оцінювати, стимулювати відкриття та форми культурного самовираження вихованців;

– уміння аналізувати зміни в освітній діяльності, розвитку особистісних якостей вихованців;

– здатність до особистісного художньо-творчого розвитку, рефлексивної діяльності, усвідомлення значущості, актуальності власних пошуків і відкриттів.

Перспективи вирішення проблеми, що розглядалася, пов'язані зі всебічним вивченням компетентнісної парадигми з позицій культурологічного та особистісно-діяльнісного підходів, подальшою розробкою та апробацією етнохудожньої підготовки студентів з урахуванням характерних особливостей її впровадження в освітніх закладах різного соціокультурного призначення.

Література:

1. Андрущенко В. Модернізація педагогічної освіти України в контексті Болонського процесу / В.П.Андрущенко // Вища освіта України. – № 1 (11). – 2004.
2. Бондар В. І. Дидактика / Володимир Іванович Бондар. – К., Либідь, 2005. – 262 с.
3. Введенский В.Н. /В.Н.Введенский. – Моделирование профессиональной компетентности педагога. – Педагогика. — 2003. - № 10. - С. 51-55.
4. Губерський Л., Андрущенко В., Михальченко М. Культура. Ідеологія. Особистість. – К. : Знання України, 2002.
5. Декомб В. Дополнение к субъекту: Исследование феномена действия от собственного лица / Винсент Декомб. – Перевод с фр. М.Головановской. – М.: Новое литературное обозрение, 2011. – 576 с.
6. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / За заг.ред.О.В.Овчарук.— К.:»К.І.С.«, 2004.—112с.
7. Реброва О.Є. Методологічні основи педагогічної ментальності [монографія] / Олена Євгенівна Реброва. – Київ : НПУ імені М.П.Драгоманова, 2012. – 283 с.
8. Словник іншомовних слів. – Головна редакція УРЕ АН Української РСР. –1974. – 776 с.

ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ЯК ПРІОРИТЕТНЕ ЗАВДАННЯ ЙОГО МЕТОДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

УДК 378.14+73+372.15+378.4
Печерська Е.П.

Стаття присвячена проблемі формування творчого мислення майбутнього вчителя музичного мистецтва у процесі вивчення навчальної дисципліни «Методика музичного виховання». Охарактеризовано зміст зазначеного предмету, його мета і завдання, методи його викладання. Визначено й обґрунтовано нову форму проведення підсумкового іспиту з методики музичного виховання – захист нестандартних уроків у студентській групі, у зв'язку з чим з'ясовано сутність і педагогічну доцільність нестандартних уроків. Показано ефективні можливості методики музичного виховання у формуванні творчого мислення студентів.

Ключові слова: творче мислення, методична підготовка, методика музичного виховання, нестандартний урок.